Lausunto valkoposkihanhen esiintymisestä ja sen aiheuttamien vahinkojen estämisestä

Eduskunnan ympäristövaliokunta 4.6.2020, julkinen kuuleminen O 42/2020

BirdLife Suomi ry

Hanhien runsastumisen ja vahinkojen syistä

Valkoposkihanhen runsastumisessa Suomessa on kyse lajin muuttoreitin muuttumisesta. Muutos on tapahtunut vasta 2010-luvulla: sitä ennen valkoposkihanhia ei tavattu keväällä Suomen pelloilla juuri lainkaan. Ilmiö on todennäköisesti pysyvä. Maatalousvahingot painottuvat kevääseen, koska hanhet tarvitsevat silloin vihantaa, jota ei ole juuri muualta kuin vahinkoherkiltä pelloilta saatavilla.

Syksyllä runsaasti valkoposkihanhia on esiintynyt Suomen pelloilla vuodesta 2006 alkaen. Syksyllä maatalousvahinkoja tapahtuu vähemmän, koska hanhet ruokailevat silloin paljon myös sänkipelloilla.

Valkoposkihanhipopulaatio on myös kokonaisuutena kasvanut, mutta Suomen tilanne johtuu ensisijaisesti lintujen käyttäytymisen muutoksesta. Asia on meillä uusi ja siksi vaikea. Länsi-Euroopan maat, missä hanhet talvehtivat, ovat joutuneet tulemaan toimeen suurten hanhimäärien kanssa jo vuosikymmenten ajan.

Hanhien aiheuttamat vahingot eivät koske pelkästään valkoposkihanhea, vaan etenkin tundrahanhen ja tundrametsähanhen määrät ovat kasvaneet keväällä huomattavasti Etelä- ja Kaakkois-Suomessa.

Valkoposkihanhea koskeva lainsäädäntö

Valkoposkihanhi ei kuulu EU:n lintudirektiivin liitteen II lajeihin, eli jäsenmaat eivät voi säätää sitä metsästettäväksi lajiksi. Asiantilaan ei ole odotettavissa muutosta. Hiljattain Afrikan-Euraasian vesilintujen suojelusopimuksen (AEWA) puitteissa valmistuneen valkoposkihanhen kannanhoitosuunnitelman lähtökohta on, että asiassa toimitaan lintudirektiivin sallimin keinoin.

Valkoposkihanhien karkottaminen ja myös ampuminen on mahdollista luonnonsuojeluviranomaisen myöntämällä poikkeusluvalla silloin, kun ne aiheuttavat huomattavia taloudellisia vahinkoja. Menettely on rajattu vain vahinkokohteille.

Vaikka valkoposkihanhi olisikin Suomessa riistalaji, lintujen kevätmetsästys ei ole sallittua ja vahinkojen torjuminen tapahtuisi siksi aina poikkeuslupamenettelyn kautta. Samoja poikkeuslupaperusteita on noudatettava, teki päätöksen sitten luonnonsuojelu- tai riistaviranomainen.

Rauhoitettujen lintujen aiheuttamista vahingoista maksetaan Suomessa korvauksia. Riistavahinkolain puitteissa ei pääsääntöisesti korvata esimerkiksi metsästettävien hanhien tekemiä vahinkoja.

Vahinkojen ehkäisy

Hanhien aiheuttamien vahinkojen estäminen on Suomessa välttämätöntä, ja sen tulee perustua useaan toimenpiteeseen. Korvausten maksaminen on juuri nyt ehdottoman tärkeää, mutta vahinkojen ennaltaehkäisyyn on pyrittävä, koska se tulee halvemmaksi kuin korvausten maksaminen jälkikäteen.

Hanhet oleskelevat Suomessa vain lyhyen aikaa keväin syksyin, eikä läpimuuttavaa hanhipopulaatiota ole Suomessa tehtävin toimenpitein mahdollista vähentää niin, että vahingot merkittävästi vähenisivät. Joka tapauksessa valkoposkihanhikannan mahdollinen säätely on EU:ssa yhteisesti sovittava, ei yksin Suomen ratkaistavissa oleva asia.

Vahinkojen ennaltaehkäisy on kokonaisuuden hallintaa. Keskeistä ennaltaehkäisyssä on karkotustoimien yhdistäminen yhteiskunnan tukemaan lintupeltotoimenpiteeseen. Karkotuskeinoista on Suomessa toistaiseksi vaihtelevia kokemuksia. Suunnittelematon karkotus voi jopa lisätä vahinkoja ja karkotus jää helposti tehottomaksi, mikäli linnuille ei osoiteta vaihtoehtoista ruokailualuetta.

Lintupellot ovat toimivimpia silloin, kun niitä perustetaan hanhien luontaisesti suosimille alueille, kuten suurten peltoaukeiden keskiosiin ja vesistöjen läheisyyteen. Hanhien esiintyminen keskittyy vuodesta toiseen pitkälti samoille, niiden turvalliseksi kokemille peltoalueille.

Poikkeusluvilla tapahtuva metsästys on nähtävä tässä yhteydessä yhtenä mahdollisena karkotuskeinona. Mikäli poikkeuslupia myönnetään, niiden vaikutusta ja tehokkuutta suhteessa muihin karkotuskeinoihin tulee tutkia ja seurata.

Lisätietoa

- BirdLifen selvitys lintujen aiheuttamien vahinkojen ehkäisykeinoista: https://www.ymparisto.fi/download/noname/%7B5AFBB006-4C00-49F4-A4B5-C8FEFC8C6237%7D/149418

- Pelloilla ruokailevista hanhista BirdLifen www-sivuilla: https://www.birdlife.fi/suojelu/lajit/maatalouslinnut/pelloilla-levahtavat-hanhet/